

hodnutí postavit všechnu svou moc a veškeré své úsilí do služeb míru. Za jedinou metodu a nástroj této své politiky považují ženevskou instituci. — K otázce mírových bezpečnostních paktů na východě a ve střední Evropě vyslovily malodohodové státy arci upřímnou ochotu ke spolupráci nejen s Rakouskem a Maďarskem, ale také s Itálií a Německem, ovšem za předpokladu, že jejich zájmy budou chráněny, a zejména že nedovolí se pod titulem vojenské rovnoprávnosti předčasné znovuvyzbrojení Maďarska.

* * *

Maďarsko hledalo mezitím již řešení docela jiného rázu nežli jaké představuje společný smírčí dunajský pakt. Cítí se přitahováno Německem, jehož posice je zesilována nynějším zmatkem, a využívá příbuznosti režimů, také s Polskem, k nové koncentraci, která má být vyjádřena trojspolkem německo-polsko-maďarským. Ministerský předseda Gömbös navštívil koncem září na německém aeroplanu Göringa a konferoval dlouho i s Hitlerem, zatím co chef německého leteckého štábu Milch konal inspekční cestu po Maďarsku. — Zdá se, že konkrétním účelem bylo právě připravení letecké protiakce proti naší kooperaci se sověty. *Dr. R. Procházka.*

HOSPODÁŘSTVÍ VNITŘNÍ A ZAHRANIČNÍ.

A. VNITŘNÍ.

Hospodářství státní správy v roce 1934 jest přesně vyčísleno v státním závěrečném účtu, který v těchto dnech dohotovil Nejvyšší kontrolní úřad, aby byl předložen ku schválení Národnímu shromáždění. Zhoubné důsledky těžké hospodářské krise, která již šestý rok hlodá na našem hospodářském organismu jeví se i v hospodářství státním, které za rok 1934 vykazuje v pokladním hospodářství schodek 705 milionů Kč a v preliminovaném rozpočtu výdajů schodek 619.6 milionů Kč. Nedoplatky daní a přírůžek činí 6.5 miliardy Kč a odvod státních podniků do státní pokladny je proti rozpočtu o 567 milionů Kč menší. Státní dluh vzrostl za rok 1934 o 826 milionů Kč na 38.15 miliard Kč.

Uvědomíme-li si, že státy, které se úspěšně pustily do boje s hospodářskou krizí, vycházely od uvedení státního rozpočtu do rovnováhy jako od *conditio sine qua non*, pak jsou hořejší cifry nejen ukazatelem cesty, po které se musí bráti práce vlády v oboru politiky hospodářské, ale i výstrahou více než důraznou. Bez vyrovnaného rozpočtu jsou veškeré snahy po oživení soukromého hospodářství marnými, ať již zásahem jakýmkoli. To platí zejména o úpravě úrokové, o podpoře exportu, o snížení nezaměstnanosti pomocí veřejných investic, o povzbuzení soukromé podnikavosti atd. Nelze proto ani dosti důrazně odmítnouti a odsouditi nezodpovědné návrhy, které doporučují odsunouti vyrovnání rozpočtu do doby, až přestane hospodářská krise. Pořádek ve státních financích je předpokladem zdravého hospodářství celostátního.

Měnová kampaň za novou devaluaci Kč zatím opadla, když ministerský předseda učinil v tom směru jasné prohlášení vůči novinářům, že vláda na další devaluaci naší koruny nepomýšlí. Povinností jeho však bylo, aby byl v této nezodpovědné kampani již dříve zakřikl list své strany, než natropeny byly pobuřujícím a celou veřejnost matoucím psaním „Venkova“ veliké škody Národní bance na jejím stavu devis

a pak zejména našemu vývozu, poněvadž cizina čekala s nákupy u nás, až bude koruna lacinější. Po zásluze odsoudil toto počínání „Program“ těmito slovy: „V žádném státě není možné, zejména ne ve státě, který vydal celou řadu zákonů na ochranu měny, aby proti jasnému prohlášení ministra financí, odpovědného za naši měnu, takovým způsobem se vystoupilo, jako to v posledních dnech učinil ‚Venkov‘. Co si potom má myslet o naší politice prostý občan republiky, který loyálně zachovává zákony a při tom se dočítá v denních listech, jak tatáž přísně chráněná měna je znevažována politickou agitací téže strany, která spolupůsobila při vydání oněch přísných zákonů.“

O t á z k a ú p r a v y ú r o k o v é m í r y a spojené s tím konverse státních dluhopisů je ve stadiu přípravného studia ministerstva financí, Národní banky a prudkých polemik. Celkem lze říci, že k řešení tohoto problému byla promeškána vhodná doba, ale i příhodné psychologické momenty. Snížení úrokové míry děje se po vzoru západních států, kde nejen úroková míra již opět počíná stoupati, ale kde i pro nově zamýšlené státní úvěry uvažuje se o vyšším zúročení. Tragedie našich pokusů o oživení hospodářské spočívá v tom, že se z komplexu organicky spolu souvisejících problémů vytrhne brutálně jeden a řeší se bez ohledu na ostatní ku škodě celého hospodářství. Postrádáme plánu a pevné, cílevědomé ruky, řešíme problémy nové, aniž bychom se byli vypořádali s problémy dřívějšími. Akce, které jsou vedeny proti krizi nezapadají do sebe a nedoplňují se. Provedli jsme devaluaci, a nyní když účinky její vyprchaly, ohlížíme se po novém léku a tak to půjde dále, místo aby jedno opatření následovalo za druhým, aby všechna opatření navzájem se doplňovala a společně mocně a trvale působila.

Proto možno konstatovati značné diference v nazírání na účinek, který má přinést snížení míry úrokové. Přezírají se opět důležité momenty, které s touto otázkou úzce souvisejí a nebudou-li řešeny současně, bude účinek snížení míry úrokové velice problematický. Zapomíná se v prvé řadě na to, že na trhu peněžním (krátkodobé peníze) panuje značná pletora, takže banky mezi sebou si je půjčují i za 1%, kdežto trh kapitálový (peníze dlouhodobé na investice) nefunguje. Neběře se dále zřetel na rozdíl mezi dlužníky starými, kteří následkem poklesu cen nemovitostí ocitli se v situaci zvláště kritické a mezi dlužníky novými a to dlužníky dobrými, kteří scházejí. Celý problém výše úrokové spočívá ve v y v o l á n í p o t ř e b y ú v ě r u a v cílevědomé politice levných peněz. Zapomíná se pak dále na tu závažnou okolnost, že počet našich bank je pro naše hospodářství příliš veliký, čímž se přespříliš zdražuje režie, která pak hledá úhradu ve vysokém rozpětí mezi úrokem kreditním a debetním. Jest to otázka nutné reorganizace bank, jichž počet nutno snížit a zbylé specialisovati. Nemáme dosud exportní banky a schází nám typ středních, pružně fungujících bank obchodních.

Otázka snížení úrokové míry zvláště se dotýká pojišťoven akciových, které mají na základě zákonného předpisu značnou část svých prémiových rezerv uloženu ve státních papírech. Pro Všeobecný pensijní ústav a Ústřední sociální pojišťovnu se již uvažuje o výjimkách, poněvadž snížením úrokové míry byly by ohroženy jejich propočty pojistné matematiky.

P o d p o r a n a š e h o v ý v o z u zůstala zatím jen ve vládním prohlášení z 18. června t. r., které slavnostně slibovalo co vše vláda pro export vzhledem k jeho důležitosti vykoná. Kdyby se průmysl a obchod sám za export přímo nerval, mohlo by čekání na vládní pomoc znamenati další úpadek, ne-li zánik našeho vývozu.

Jak úzce pokles našeho vývozu souvisí s poklesem zaměstnanosti dokazují jasně tato čísla:

Rok	Hodnota vývozu v milionech Kč	Roční průměr neumístěných uchazečů o práci
1929	20.498	41.630
1930	17.474	105.442
1931	13.149	291.415
1932	7.391	554.059
1933	5.923	738.267
1934	7.296	676.994

Čísla tato také nás přesvědčují o tom, že není jiné cesty k hospodářskému zlepšení, než postupné budování a posilování vývozu, a že zachování našeho vývozu jest základním předpokladem výživy našeho obyvatelstva. S poklesem vývozu klesá výdělečnost a to jest jedním z nejnebezpečnějších zjevů.

Jak nedostatečně chápe stát a vláda tento náš nejdůležitější problém hospodářský, vysvítá již z roztržité kompetence zahraničního obchodu. Péče o něj je rozdělena mezi tři ministerstva. Vlastním resortním ministerstvem je ministerstvo obchodu, ale my vidíme, že tam vývozní sekce, svou povahou jistě nejdůležitější, neudává tón, nýbrž hraje roli dosti podřadnou. Snad souvisí to též s tím, že vedoucí místo není vhodně obsazeno. Všude v cizině se pro tak zodpovědné místo vybírá osobnost, která dřívější dlouholetou praxí získala si o vývoz zásluhy, ale neobsazuje se proto, aby tam byl umístěn úředník, který byl povýšen a toto místo je právě volné, ač ve vývozu dosud nepracoval.

Dalším ministerstvem, které se má starati o podporu vývozu je ministerstvo zemědělství. Nechceme kritisovati, ale je prokázáno, že politika tohoto ministerstva vývoz spíše ohrožuje, než by mu prospívala.

Nejlépe je o náš vývoz postaráno v ministerstvu zahraničí, které ve své obchodně-politické sekci prokázalo cílevědomou a nesmírně obtížnou práci vedoucích úředníků našemu zahraničnímu obchodu služby největší.

Tento desolátní stav roztržité kompetence jest prostě nadále neudržitelným, nemá-li nejdůležitější nerv našeho hospodářského života býti vážně ohrožen. Jest nutno zřídit jeden rozhodující a zodpovědný orgán, v němž by byla soustředěna veškerá obchodně-politická a vývozní agenda. Potřebujeme nutně ministerstvo pro zahraniční obchod, v němž by byla soustředěna tato kompetence:

1. povolovací a devizové řízení i s kompensacemi,
2. celní tarif s výjimkou otázek celně-technických, které přísluší ministerstvu financí,
3. příprava obchodních smluv a účast v obchodně-politických jednáních, vedených ministerstvem zahraničí,

4. podpora vývozu a dozor nad všemi institucemi tomuto účelu sloužícími (Exportní ústav, Veletrhy, Úvěrová pojišťovna, Veřejná skladiště atd.).

Nové ministerstvo by musilo ovšem úzce spolupracovati nejen s ostatními hospodářskými ministerstvy a Národní bankou, ale i s příslušnými samosprávnými korporacemi (obchodní komory, Svaz průmyslníků).

V oboru obchodně-smluvní politiky jest zejména nutným:

- a) vybudování hospodářské Malé dohody,
- b) úprava poměru k Maďarsku, Rakousku a Polsku,
- c) úprava styků se státy s vázaným obchodem (dovoz za vývoz),
- d) revise clearingových a kompenzačních dohod,
- e) intenzivnější péče o získání vzdálených volných trhů, zejména v Latinské Americe a na dálném východě.

Podmínkou úspěšné činnosti ministerstva pro zahraniční obchod jest d o h o d a o obchodní politice mezi průmyslem a zemědělstvím, postupné uvolňování kontroly zahraničního obchodu a revise celního tarifu. Čekají nás ve vývozu těžké úkoly a máme-li je zmoci, nutno zříditi centrální orgán pro zahraniční obchod, který by byl vybaven náležitou autoritou a dostatečnými finančními prostředky.

Jest nemožným, abychom při úvaze o reorganisaci služby zahraničního obchodu mohli pominouti E x p o r t n í ú s t a v, v nějž bylo skládáno tolik nadějí, a to nejen se strany průmyslu, ale i se strany samotné vlády. Poukazujeme při té příležitosti na kritiku činnosti Exportního ústavu v naší revue čís. 5. tohoto ročníku str. 144. a musíme bohužel konstatovati, že se nepodařilo jej přesvědčiti o nutnosti soustřediti se na málo úkolů, že jest třeba spolupráce s obchodními komorami a Svazem průmyslníků, a že jeho hlavním úkolem jest organisovati zpravodajství o cizích trzích, poněvadž nemáme o nich originálních, spolehlivých a pravidelných informací. Exportní ústav zapomněl, že hlavní pole jeho činnosti je za hranicemi a ne v malicherných prestižních potyčkách s osvědčenými domácími institucemi. Nepochopení těchto úkolů otrávil práci v Exportním ústavě samém a způsobilo personální krizi v osobě generálního ředitele. Krise tato byla zatím zažehnána, a ve vedení hledá se řešení, než dojde k reorganisaci, která je žádána se všech stran.

Jest až bolestno čísti o tom, že na př. v posledních měsících našlo v Brasilii existenci několik tisíc říšských Němců, a nebyli to uprchlíci ani zemědělci, ale obchodníci, řemeslníci a příslušníci vyšších povolání! Náš Exportní ústav o této pracovní příležitosti nevěděl? Kolik průkopníků našeho vývozu jsme tím ztratili! V čísle 5. jsme napsali ne papír, ale lidi ven, a to platí dnes více, než kdykoli jindy. Když již si Exportní ústav pozval na přednášku pana G. Ullmanna z Hamburku, tak se měl též zaříditi dle jeho pokynů, jak podporu vývozu nutno vzíti do rukou.

O p a t ř e n í p ř í l e ž i t o s t i n a d o m á c í m t r h u p r á c e jest jednou z nejtěžších starostí vlády. Mají k tomu sloužiti v první řadě veřejné investice ve velkém měřítku, a v sociálně-politickém výboru poslanecké sněmovny bylo požadováno k tomu účelu opatření pěti miliard Kč. Tato závratná suma nebyla uvážena a měla snad působiti jen na armádu nezaměstnaných. Byl zbytečně zneklidněn peněžní trh, podmiňovalo se jednání o snížení míry úrokové a na konec se zjistilo, že plánovaných a připravených investic není ani daleko za půl miliardy. Případ tento nám ukazuje jak lehkomyšlně a neinformovaně přistupují někteří členové zákonodárných sborů našich k řešení důležitých problémů hospodářských a sociálních.

Důležitost veřejných investic v boji proti nezaměstnanosti nelze podceňovati, ale nesmí se též přeceňovati. Ze států, v nichž prováděny byly veřejné investice ve velkém měřítku na př. ve Spojených státech, máme zkušenosti, že sníží nezaměstnanost jen přechodně, nepodaří-li se současně do ozdravovacího procesu hospodářského z a p o j i t i též č i n n o s t s o u k r o m o p o d n i k a t e l s k o u, a to je otázka nejdůležitější.

Nynější doba těžkých hospodářských poměrů vyžaduje nejužší spolupráce všech činitelů dobré vůle. Dá se vše možné nadekretovati, ale vláda se nemůže usnésti, aby soukromník podnikal. Soukromé podnikání se musí dovésti vylákati a připraviti mu vyhlídky na klidnou práci a zajištěnou rentabilitu.

K tomu je zapotřebí, aby byla o b n o v e n a d ů v ě r a v hospodářskou obrodu a upevněna jistota, že soukromé podnikání bude vzato v ochranu před neorganickými zá-

sáhy, vyvolanými stranicko-politickou agitací. Vždyť s obrodou soukromého hospodářství souvisí ozdravení financí veřejných. Kdyby se měly uskutečnit některé stranické požadavky, mělo by to za následek, že by hospodářství dále upadalo, náš stát by neodvratně chudnul a ztrácel na svém politickém významu ve světě.

Ze všech oborů soukromého podnikání má pro oživení domácího trhu pracovního největší důležitost průmysl stavební a právem se na něj pohlíží jako na průmysl klíčový, poněvadž otevírá cestu k zaměstnanosti četným průmyslům a živnostem s ním souvisejícím. Záleží tudíž na tom, aby se našly vhodné prostředky k nasazení intenzivní činnosti stavební, ale v první řadě jest třeba vypracování velkorysého a účelného plánu.

Z politických projevů poslední doby jest po stránce hospodářské nejvýznamnějším řeč předsedy Československé sociálně demokratické strany dělnické poslance Hampla na sjezdu Svazu kovodělníků. Zajímavým jest, že poslanec Hampl opět obnovil požadavek plánovitého hospodářství, o kterém se již myslelo, že jako prostředek hospodářského oživení vyšlo z módy. Hampl ovšem jako reálný politik neutápí se v žádných teoriích a žádá v první řadě revisi oněch průmyslových odvětví, od nichž můžeme očekávat obnovu jejich výrobní kapacity a varuje před zbytečnými obětmi pro ty průmysly, u nichž tento předpoklad chybí, jako na př. u průmyslu cukerního. Případné bylo jeho upozornění na nutnost politického a mocenského vyrovnání mezi dvěma největšími hospodářskými zájmy našeho státu, mezi zemědělstvím a průmyslem. Jeho prohlášení proti devaluaci bylo seslabeno slovy: „v této chvíli“. Tedy snad přece později?

Zajímavým jest jeho názor na reorganizaci Národní banky, které upírá dosavadní její samostatnost a žádá buď její sestátnění neb aspoň posílení státního vlivu na ni. To jest ovšem věc tak zásadní, že jest s podivem, jak na tento požadavek bylo v tisku málo, vlastně téměř vůbec ne, reagováno. To by mohlo na př. znamenati, že by vláda mohla naříditi Národní bance provádění operací na volném trhu, proti nimž se tato právem brání.

Poslanec Hampl vyslovil se velice ostře proti diletantismu, když pravil: „My se můžeme státi nebezpečím kapitalistickému režimu v první řadě tím, že ukážeme, že věci dobře rozumíme, že jsme na ni dorostli, že ji známe!“ Dnes jsou na př. obě vládní socialistické strany vyzbrojeny odbornými poradními sbory pro věci hospodářské obsazenými skutečnými odborníky, jimž jsou předkládány k posouzení různé hospodářské otázky k nestrannému a věcnému posouzení, dříve než přijdou k projednávání do parlamentních výborů. Prakticky se to obrátí ve vysoké úrovni jak debat tak návrhů socialistických poslanců. Dnes již není hospodářská věda doménou jen zástupců kapitalistických tříd. Je to velikou zásluhou demokracie, která tímto způsobem potírá demagogii, a znemožňuje svádění širokých vrstev falešnými teoriemi a nesprávnými agitačními hesly.

Nezaměstnanost v Československu neklesá tím tempem jako v ostatním světě, neboť větší procento nezaměstnanosti než ČSR vykazuje pouze Rakousko. Index naší nezaměstnanosti předhonal na př. Anglii a Německo, ač v době nejhlubší krise byl náš index z uvedených třech zemí nejpříznivější. V srpnu letošního roku klesl počet nezaměstnaných u nás o 1%, v Německu o 29% a v Anglii o 9%. V poslední době vykazuje křivka nezaměstnanosti opět směr vzestupný.

Konstatovati nutno, že číslce vykazující počet naší nezaměstnanosti nejsou

s p o l e h l i v é ani správné, poněvadž měření nezaměstnanosti neděje se podle jednotné přesné metody, a my vidíme, že výsledky různých metod značně mezi sebou diferují. Nemáme tudíž správného obrazu naší nezaměstnanosti, nemáme její diagnosu a chceme ji léčiti! Za základ se bere počet osob, které se jako nezaměstnané přihlásily, to jest t. zv. viditelná nezaměstnanost, ale jest ještě t. zv. n e v i d i t e l n á n e z a m ě s t n a n o s t, to jsou osoby, které se nepřihlásily a nejsou do statistik pojaty. U nás možno odhadovati počet těchto osob nejméně na čtvrt milionu, takže celková naše nezaměstnanost dostupuje výše téměř jednoho milionu osob.

Statistika naší nezaměstnanosti má pak ještě ten veliký nedostatek, že z ní nelze zjistiti, jaké procento je trvale nezaměstnaných a jaké jen přechodně nezaměstnaných. Dříve se na př. sezonní dělníci po uplynulé pracovní sezoně nepovažovaly za nezaměstnané jako dnes. Důležitým momentem jest zjištění doby, po kterou u jednotlivých osob nezaměstnanost trvá, aby se dle toho mohly odstupňovati podpory v nezaměstnanosti. Provésti by bylo dále korektury různých nesprávností, které natropila stranicko-politická honba za dušemi.

To všechno nutno podniknouti, chceme-li úspěšně potírati nezaměstnanost a chceme-li, aby nesmírně tíživé a neproduktivní obnosy, které stát vydává na podporu nezaměstnaným, dostaly se do správných a potřebných rukou. Potřebujeme důkladnou a nestrannou revisi statistiky našich nezaměstnaných, která je základním plánem úspěšného boje proti nezaměstnanosti.

D r a h o t a, jako nesmírně tíživý hospodářsko-sociální problém, objevila se i u nás a její následky počínají již sužovati nejširší vrstvy, poněvadž zachvátila nejdůležitější předměty denní výživy. Problém drahoty jest vlastně problémem cenové politiky a vytváření cen.

Předměty denní výživy jsou produkty zemědělské, a tu vidíme, jak úprava cen zemědělské výroby integrálně působí na národní výživu a na celkový zdravotní standard národa. Chceme-li se zabývati otázkou cen denních životních potřeb, musíme se zabývati cenovou politikou obilního monopolu, a k tomu by bylo zapotřebí zvláštního článku. Nutno se omeziti na konstatování, že účinky obilního monopolu mají nepříznivý vliv zejména na živočišnou výrobu, s čímž souvisí ceny masa a mléka. Obilní monopol zdražil krmiva o 40—60%, což mělo za následek, že prudce poklesl stav dobytka u těch zemědělců, kteří jsou nuceni přikupovati krmiva, a to jsou v prvé řadě zemědělci malí. Největší pokles vykazuje stav vepřů, který od 1. července 1934 do 1. července t. r. klesl o 871.000 kusů, t. j. o plných 22%. K podobným výsledkům bychom došli též u dobytka hovězího a tím jsme u kořene, z něhož vyrůstá drahota. Cenovou politiku zemědělských výrobků nutno podřídit vyšším zájmům, z nichž nejvyšší jest v době nynější krise zdraví národa. Jen zdravý národ překoná nynější těžkou hospodářskou krizi.

B. ZAHRANIČNÍ.

S v ě t o v é h o s p o d á ř s t v í zejména pak států evropských, které v posledních měsících trpělo všeobecným politickým neklidem zachváčeno bylo v posledních dnech válečnou psychosou, vyvolanou i t a l s k o - h a b e š s k ý m k o n f l i k t e m, o němž není možno ještě říci, zda zůstane omezen jen na africký kontinent. Jest to zejména Anglie, která v italském postupu vidí přímé ohrožení životních zájmů britského imperia, jemuž chce čeliti v rámci Společnosti Národů i novým vlastním zbrojením. Tomu na-